

מגד

יורחחים

180

מנחם אב תשע"ד

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

מציאות קדושת המקום, שבתכלית המעלה הוא נמצא במקום המקדש, שמשם יצאה האורה לעולם, נשגבה היא מהשקפת בינת אדם. (עולת ראייה א רלו)

מאז שחרב בית מקדשנו כוח הדמיון שלנו נחלש, הוא עכור ואינו מזוקק, ולכן הוא לרוב מטעה אותנו, אנו מתמודדים עם צווי התורה: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", והצלחותינו מועטות. מציאות זו גורמת לנו צער גדול וגם הקב"ה מצטער עמנו: "התביעה לשלמות היופי המפואר, ושכלול הדמיון בכל איתניותו, עם כל מה שלפניו וכל מה שלאחריו, עם כל מה שלמעלה וכל מה שלמטה ממנו, זהו היסוד האיתן של תביעת החיים, התוכן המחולל בחסרונו את הצעקה הנוראה, שיושב הקב"ה ושואג כארי, אוי לי שהחרכתי את ביתי ושרפתי את היכלי, והגלית את בני לבין האומות, שנאמר ד' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו, שאג ישאג על נוהו" (שם).

בנין המקדש וחיודש עבודת הקרבנות אמורים לחבר את כל חלקי העולם הזה לשרשם הרוחני, אדם ובהמה, צומח ודומם, מחשבתי הגבוהות של האדם וחומריותה של הבהמה מתאחדים במקום המקדש. המחשבה היא חלק מרכזי בהקרבנות, מחשבת פיגול פוסלת את הקרבן, ובמקומם יש לחשוב מחשבות חיוביות בעת הקרבנות הקרבן: "לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח, לשם זובח, לשם השם, לשם אשים, לשם ריח, לשם ניחוח, והחטאת והאשם - לשם חטא". (זבחים פרק ד'). ולעומת המחשבה הרוחנית עיקרו של הקרבן הוא זריקת דם הבהמה על גבי המזבח ואכילת בשר באותם קדשים הנאכלים, החיבור בין שתי הקצוות מאחד את רבדיו של העולם הזה. וכך מלמד אותנו הרב: "הצפייה לבנין המקדש ולעבודת הקרבנות היא השאיפה היותר אצילית ויותר עליונה מכל מה שכל רוח עדין וכל נשמה שירית עליונה יכולה לצייר. עילוי החיים בפועל, עילוי העולמים, התקשרות כל החיים באור חי העולמים, בחיים האלהיים ההולכים ושופעים, המחיים כל חי, השולחים אורם מרום גובהם עד שפל תחתיות ארץ, המתפשטים על אדם ועל בהמה יחד. וכל האדם וכל החי אחוז הוא בחוברת. נפש הבהמה בנפש האדם היא קשורה. כשמשתחררת נפש הבהמה מאסור גוייתה על ידי המחשבה האנושית, בקרבן לד', מתאחדת היא עם רוחניות מחשבה אצילית, מרוממת עימה סכום עליון ועשיר מאד מכחות החיים, והעולם מתנועע למעלה למעלה" (ערפילי טוהר עמ' י).

על חסרון הופעה אחדותית זו אנו מתאבלים בימי בין המיצרים, ובשיאם בצום תשעה באב. יהי רצון שנזכה לבניינו של המקדש השלישי במהרה, וכל העולם יתאחד סביבו ויתחבר לשרשו האלוקי.

הרב בניהו ברונר

ראש בית מדרש במכללה האקדמית צפת

מקומו של בית המקדש הוא המקום הקדוש ביותר בירושלים ובארץ ישראל, ולכן הוא מבטא את ערך קדושת המקום. קדושת מקום הוא מושג קשה להבנה, שהרי "מלוא כל הארץ כבודו", ה' נמצא בכל מקום, ולכן "השקפת בינת האדם" מתקשה להבין כיצד קיים מושג של קדושת המקום, אם קיימת קדושה בכל דבר נברא, הקדושה צריכה להיות בכל מקום בעולם ולא להתמקד במקום אחד. הרב מסביר שקדושת המקום המוגבלת מיועדת לבני אדם, ההתרכזות של בני אדם סביב מקום המקדש משפיעה עליהם קדושה, וה' שברא את האדם ויועד את טבעו ייעד למין האנושי מרכז זה: "אמנם כאשר התייחדות קדושת המקום פועלת, להיות בני-אדם מתרכזים לתכלית המעלה והקדושה וכבוד שמים, שמהו בא יסוד ההדרכה השלמה האנושית בכללה, הרי אנו רואים את גודל הטובה הנמשכת ממנה, שהיא נקבעה לכך מהשי"ת היודע מראשית אחרית ותוכן רוח האדם".

קדושת המקום הגשמי קשורה לכוח הדמיון של האדם, הפועל דרך עצמים פיזיים. הרב מסביר שיופיו של המקדש וכליו, בגדי כהונה, טהרת הגוף שהיא תנאי בסיסי לעבודה במקדש כל אלו מגלים את ערכו הנעלה של כוח הדמיון שבתוכו טמונה קדושה אלוקית, ההופעה החיצונית היא כלי או לבוש של אורה אלוקית החבויה בתוכה: "ההוד והתפארת של ניוו של עולם שבבית המקדש, הדר בגדי כהונה, קדושת הגוף וטהרתו לכל אחד ואחד לפי ערכו, כל אלה הסתעפות מצד הערך הגדול שיש לכוח הדמיון הבריא והחזק, העומד בגדרו, ועושה את תפקידו בעולם, בתור לבוש מתוקן להאורה האלהית העליונה, המופיעה על האורה הנשמית והשכלית שבאדם ובעולם בהדר גאון עוזה" (אורות הקודש ג' עמ' ר'). החיים בעולם גשמי עלולים להסתיר מעינינו את האורה האלוקית הנמצאת בצדדים הפנימיים של המציאות, ובית המקדש מלמד אותנו שבפנימיות של המציאות הגלויה חבויה אורה אלוקית נשגבה.

פיתוח כח הדמיון אפשרי רק אחרי טיפול בכוח המחשבת והמעשי של בני האדם: "העליוניות הזאת של שכלול כח הדמיון, בכלל ובפרט, היא עטרת תפארת, שאינה הולמת כי אם לפי אותו הערך שהשכלולים המעשיים והשכליים כבר מיוסדים. אי אפשר לצייר תכונה שלמה של עושר הדמיון, כשהבערות שולטת והרשעה המעשית מתגברת, רק בהתרוממות רוחנית ומעשית חשובה וקבועה אפשר להשיב את בנין בית המקדש למקומו, והשכלולים המוקדמים הולכים הם ליסוד את בית הזבול, את נוה אפריון, שהדר אל שם שורה" (אורות הקדש שם).

מצב לנחמה

מיוחד הוא סדר ההנהגה של העם בחודש זה, חודש מנחם-אב. בתחילתו מתאבלים על חורבן המקדש והארץ ומיד אחר כך לאחר תשעה באב, מתחיל סדר הנחמה המלווה באווירה של שמחה המגיעה לשיאה ביום חמישה עשר באב, עליו אומרת הגמרא שלא היו ימים טובים לישראל כמותו וכמו יום הכיפורים.

הגמרא עצמה תמהה, מדוע ובשל מה החשיבו כל כך את היום הזה? ואכן מובאים בה כמה הסברים שאף הם טעונים ביאור. בדברים הבאים אנסה לבאר כמה מהם ולהראות שיש מנחה משותף וקשר בין היום הזה לבין תשעה באב.

לפי דעה אחת ביום הזה כלו 'מתי מדבר' ומסבירים שבמשך ארבעים שנה היו מתים מידי שנה בני שנתון אחד מן החוטאים בחטא המרגלים, עד שכעבור ארבעים שנה הפסיקו למות והסימן לכך ניתן ביום ט"ו באב.

חטא המרגלים היה כידוע ביום תשעה באב, אז נאמר לכל העם שהשתתף בחטא: "אתם בכיתם בכייה של חנים ואני קובע לכם בכייה לדורות". מכאן שיש קשר ישיר בין החטא החמור שחטאו בזמנו כשמאסו בארץ חמדה לבין החורבן והאבלות של תשעה באב. אבל לאחר ארבעים שנה נתכפר החטא ויום ט"ו באב נקבע ליום של שמחה המבשר את הגאולה מן החורבן.

לפי דעה אחרת אמרו שזה היום שהותרו בו השבטים לבוא זה בזה, והפירוש הוא שנתקבלה הלכה לפיה אין יותר צורך לנהוג כפי שנאמר בתורה בפרשת בנות צלפחד שעליהן להינשא רק לבני שבטם - שבט

מנשה.

בהוראה זו הורו חכמים שאצל בנות צלפחד הייתה זו הוראת שעה ולא הוראה לדורות ומכאן ואילך מותר לבנות להינשא לבני שבטים אחרים, גם אם הן

היורשות את נחלת אביהן ובעקבות נשואיהן מועברת הנחלה לשבטו ולמשפחתו של הבעל. שנוי מנהג זה מבטא את המגמה לטשטש את השבטיות ולחתור לאחדות השבטים.

החלטה זו היא בעלת משמעות היסטורית, מפני שהיא קובעת את סדר העדיפות הלאומי לפיו חשובה יותר האחדות הכללית מן החלוקה השבטית. מכאן נלמד אף אנו שיש לטפח את האחדות כערך עליון שירומם אותנו מעל כל ההבדלים העדתיים, ואפילו כאשר זה כרוך בויתורים הדדיים בדברים הקשורים בממון, אך גם בדברים הקשורים למונהגים והלכות.

מכל מקום הננו רואים שחז"ל ייחסו להחלטה זו חשיבות כל כך גדולה עד כדי כך שהצדיקה לדעתם, את קביעת היום הזה כיום של שמחה לדורות. אין זאת אלא מפני שראו בזה תיקון לחטא הנורא שנבע משנאת חנים והביא לאסון ולחורבן הנורא. התיקון יבוא אם כן, על ידי פעולות חיוביות שעשויות לחזק את האחדות בעם ואחדות זו תחזור ותביא להשראת שכינה בישראל.

לפי דעה נוספת בגמרא, יום ט"ו באב הוא היום בו

ירושלים והמקדש

המגמה האחרונה של הקודש איננה רק המדינה כי אם כסא-ד' אשר בירושלים, ובעת אשר "על נהרות בכל ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון", כאשר לבנו נשבר ונפשנו נדכאה על חורבנו המדיני, מיד נשבענו לא רק לשוב לציון, כי אם אל ירושלים שמנו פנינו. בואו ונרים את דגלה של מדינת ישראל בארץ ישראל במלוא מובנה. בואו ונשלים את החסר בתכנית התחייה החילונית אשר בציונות, על ידי תחיית הקודש, אשר תופיע על ידי רוממות דגל קדשנו – דגל ירושלים".

אגרות הראיה ד', פג

השאיפה לבניין בית המקדש ולעבודת הקורבנות, היא יותר גדולה מכל מה שכל רוח עדינה ונשמה שירית יכולת לצייר. היא הציפייה שכל החיים, אדם ובהמה, יתקשרו באור חי-העולמים.

ערפלי טוהר, ו-יא

התשוקה לבית המקדש, לבית ה', לכוהנים בעבודתם, ללוויים בשירם וישראל במעמדם, מקימה בכל יום מקדש עליון בנשמתו של כל יחיד. בראש ההרים, התגלות רוח-הקודש בישראל לא רחוקה היא, ויוכל להיות, שפתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אנו מבקשים, ומלאך הברית אשר אנו חפצים, ואז יבנה בית המקדש במהרה בימינו".

אגרות הראיה ד, כד

הובאו הרוגי ביתר לקבורה. לפי המבואר אף זו סיבה לחגיגותו של היום, ולא זו בלבד אלא שבגללה הוסיפו את ברכת 'הטוב והמטיב' לברכת המזון.

מתוך עיון צריך לומר שחז"ל ביקשו בדרך זו ללמדנו שאף בזמנים הקשים ביותר, יש להתחזק ולהתנחם מתוך אמונה "כי לא יטוש ה' את עמו". בקשר לכך יש לזכור שנפילת ביתר צויינה כאחד מן הדברים הרעים שאירעו לאבותינו בתשעה באב ונפילתה לאחר חורבן המקדש נחשבה למכה אנושה ביותר שהביאה כמעט ליאוש.

על כן באו חכמים ואמרו שאסור להתיימשך וכדי לחזק את אמירתם, הבליטו אף את הפרט ה"קטן" יחסית של הבאת ההרוגים לקבורה כנקודת אור אשר ממנה ניתן להתחזק באמונה שהכל יתגלגל בעז"ה לטובה שתהא אפילו גדולה ממה שהיה לפני כן.

לסיום, נראה שאף אנו בתקופתנו שזכינו לראות בתקומת העם והארץ, חייבים להטמיע בתוכנו את ה"שיעור" הזה ולהעבירו הלאה לבנינו אחרינו עד ביאת גואל צדק.

כמו כן כדאי לשנן את פירושו של מרן הרב קוק זצ"ל לאימרת חז"ל: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה".

לכאורה קשה מדוע לא נאמר שזוכה ורואה בבניינה? וכך מסביר הרב, ודאי וברור שכאשר ירושלים תבנה יראו זאת גם הללו שלא התאבלו על חורבנה, אלא שאלו לא ירגישו שמחה על כל שלב ושלב של בניינה. שמחה כזו יכול לשמוח רק מי שדאב לבו ובאמת התאבל על חורבנה של ירושלים. ואנו נוסיף שיש שזוכים ורואים את הבניין אבל לא מרגישים את הצורך לשמוח, את זה בטא הרב בפתגמו הנפלא לחודש אב: "גילת עם בשביבי אור ישועה, תרומם את אשר קלקלה בכייה של חנינם".

מאת הרב אריה שטרן
מכון הלכה ברורה

הראי"ה נופש ברחובות

חלק ב'

ובשנים ובכל. "ו-ה' ברח את אברהם בכל" ובאמת נתקיימה ברכתו בי וזכיתי...

על אף היותו בנופש, עבודת הרבנות של הרב נמשכה ללא לאות. אגרות רבות כתב הרב בימי חופשתו, להלן לקט של אגרות שמתוכנן ניתן ללמוד על מעורבותו הרבה של הרב בכל תחום ובכל שטח משטחי החיים:

הדתי, החברתי, הכלכלי, התרבותי ועוד. מרחובות יצא הרב לבקר את רבה הצעיר של עקרון כדי לחזק אותו ולעודדו ולבוא בדברים עם בני המושבה. הרב ראה מקרוב את הנעשה במושבות, בחן את נושא קיום המצוות התלויות בארץ, ובאחת האגרות הוא מבקש לא לקנות, כי אם ממי שמביא עמו כתב הכשר מהממונה בכל מושבה. על הכל צריך 'הכשר' הוא מדגיש.

הוא יצא בקריאה לקניית אתרוגים מהאגודה הנכבדה "פרי עץ הדר", שאתרוגיה משומרים ב"ה ומשגחים מכל חששות מערלה, מטבל ומהרכבה ומכל שמץ פסול.

מן הועד הנכבד בואדי חנין הוא דרש לבחור ועד עפ"י אספה כללית והסכמת רוב דעות, כדי שינהל את ענייני המושבה כדת וכדין, לפי נוהל תקין עם פקוח של מבקר לטובתם ולטובת שלום המושבה בכלל. הוא לא נרתע מלהתריע ולהביע את דעתו ללא סייג - המושבה הרוסה ללא הנהגה.

בין האגרות נמנית אגרתו של הרב מאיר ברלין, בן הנצי"ב, שמבשר לרב על תוכניתו הנמצאת בשלבי בצוע - להוציא לאור עתון "עברי". מעניינת תגובת הרב הנרגשת: "קראתי ותחי רוחי... בשמחה הנני נמצא בעזרת ה' לכל אשר תדרשוני" ומסיים בברכה "מצפה להגשמת מפעלכם הקדוש ולהרחבת צעדיו".

בין המכתבים אליעזר בן יהודה המבקש את עזרת הרב בבעיות לשוניות הכרוכות בהוצאת ספרו - מלון הלשון העברית. פרשת היחסים בין הרב לבן יהודה הייתה רבת שנים ומורכבת, על אף חילוקי הדעות ביניהם אהבת הלשון העברית הייתה

משותפת להם. בן יהודה העריך מאד את בקיאותו הרבה של הרב והידע הרחב בכל מכמני הלשון העברית. בראש אגרת התשובה מתנצל הרב כי אין הספרים מצויים בידו כאן ברחובות ולאחר דברי התנצלות הוא שופע מזכרוננו המדהים את המקורות עליו הסתמך בתשובתו.

הקשר המיוחד לארץ, ליושביה ולנופיה ובמיוחד למושבה רחובות מתבטא בספרו של מזכירו מתקופת לונדון, הרב שמעון גליצנשטיין: "היה זה תוך כדי טיול בחיק הטבע בסביבות לונדון, הסבתי את תשומת לב הרב ליפי הטבע ולנוף המרהיב, מרן הרב השיב בקול נרגש "הלא לא ברחובות אנחנו! על מראה הנוף שלה הקדוש והחביב הייתי מתענג, אבל מה לי ולאדמת נכר, שמרחפת עליה רוח זרה".

שושנה רייך בית הרב

למנוחת הקיץ הגיע מרן הרב וב"ב לבית משפחת לבקוביץ ברחובות. ר' אברהם יצחק לבקוביץ שמח על ההזדמנות שנפלה בחלקו לארח את הרב ומשפחתו. הוא העמיד עצמו לרשות הרב ודאג לכל מחסורו ובעיקר למנוחתו.

הרב החל את יומו מדי בוקר בהליכה לביהכ"נ הגדול שבמושבה לתפילת שחרית. לתפילת מנחה וערבית היה מתאסף קהל נכבד בבית המשפחה המארכת. בין תפילת מנחה לערבית הרב נתן שיעור ולאחריו נסבה השיחה על ענייני צבור ובעיות השעה שהעסיקו את הנוכחים. כאן פרש הרב את השקפותיו על בעיות הדת, הלאומיות, עבודת האדמה, עמל כפיים, הלשון העברית וכו'.

דבריו הרשימו את המאזינים כולם, המשכילים שביניהם, הפועלים, הנוער, ורבים נמשכו אחריו. הם ראו בו רב אחר, רב המבין ללבבם. ועד המושבה נהג לבוא לשוחח ולהתיעץ עמו כיצד לנהל את המושבה לפי ההלכה.

סדר יומו של הרב היה גדוש. רבים באו לבקרו ולהוועץ עמו. מארחו חשש כי הרב לא יצליח לנוח כראוי ומצא פתרון. לר' אברהם יצחק לבקוביץ היה כרם בין כרמי רחובות, ובכרם הייתה סוכת שומרים. סוכה מיוחדת הקים לבקוביץ עבור הרב, סוכה שהיו צריכים לטפס על סולם גבוה כדי לעלות אליה. רחוק היה הכרם מן הבית. בסוכה זכה הרב לשקט, למנוחה, לעיון ולכתיבה. שומר הכרם הערבי לא

נתן לאיש להטריד את הרב בפקודת אדונו. מדי יום הוא כיבד את הרב בענבי הכרם שהיו מפורסמים באיכותם. תחילה הלך הרב ברגל לכרם, אך מאחר שבדרך התלוו אליו מאנשי המושבה, שעכבוהו והטרידוהו

בבעיותיהם, לכשראה זאת מר לבקוביץ העמיד לרשות הרב את אחד החמורים שהיו ברשותו. ללבקוביץ, כמו לשאר בעלי הבתים, היו חמורים ששימשו לעבודה, למשא ולרכיבה.

אוכף מיוחד הכין ר' א.י. לבקוביץ לחמור, ומדי בוקר הרב היה יוצא מן הבית עם ספרים בידי, רוכב על החמור עד לכרם כשלבקוביץ מחמר אחריו, ובצהרים היה מחזירו. תפקיד נוסף קיבל על עצמו לבקוביץ לצנזר את המכתבים הרבים שקבל הרב.

לימים סיפר לבקוביץ לאחד מידידיו: "הרב אהבני מאד והעריך את מסירותי", פעם העזתי וביקשתי את ברכת הרב והרב השיב לי "אברכך ככהן ולא כרב" וברכני בתורה

בין תפילת מנחה לערבית הרב נתן שיעור ולאחריו נסבה השיחה על ענייני צבור ובעיות השעה שהעסיקו את הנוכחים. כאן פרש הרב את השקפותיו על בעיות הדת, הלאומיות, עבודת האדמה, עמל כפיים, הלשון העברית וכו'.

דבריו הרשימו את המאזינים כולם, המשכילים שביניהם, הפועלים, הנוער, ורבים נמשכו אחריו. הם ראו בו רב אחר, רב המבין ללבבם.

מגד ירחים

עלון חודשי בהוצאת "בית הרב" רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062 טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908

betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav

ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il

עיצוב גרפי: ש. יוסטמן